

здійснюють актуальні науково-технічні розробки, примножують здобутки для Черкаської області завдяки академічній активності, в області засновано обласну премію молодим науковцям Черкащини (рішення Черкаської обласної ради від 23.04.2021 № 6-23/VIII).

Розбудова освітньої галузі триває. Нинішнім педагогам випала честь стояти біля витоків національної освіти першої чверті XXI століття. Їх самовідданою працею створюється не тільки сучасна вітчизняна педагогічна наука, – формується нова особистість громадянина України – свідомого, суспільно активного розбудовувача нашої держави, який через реалізацію власного творчого потенціалу, удосконалення фахової майстерності забезпечуватиме становлення України як держави демократичної, інтегрованої у європейське світове співтовариство, з високим рівнем культури, національної самоідентифікації, толерантності та розвиненою економікою. І вже незабаром Україну у світовій співдружності представлятиме молодь, яка ще сьогодні долає сходинки шкільної науки та вищої освіти.

Тож з надією та сподіваннями на краще прийдешнє педагогічна спільнота Черкащини продовжує торувати шляхи у розбудові освітньої галузі, долаючи нові вершини та наближаючи нові горизонти у плеканні майбутнього нашої держави Україна.

УДК 908:37](477.46)

Олег ГРИГОР,
*доктор політичних наук, доцент,
ректор Черкаського державного технологічного університету*

Анжела БОЙКО,
*доктор філософських наук, професор,
завідувач кафедри філософських і політичних наук
Черкаського державного технологічного університету*

СУЧАСНА РЕГІОНАЛЬНА ОСВІТНЯ ПОЛІТИКА: ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ

Процеси реформування економіки держави і розвиток суспільства знань передбачають формування людського капіталу як найбільшої соціально-економічної цінності суспільства.

Ми є свідками того, як за тридцять років незалежності України змінювалися підходи, вимоги, очікування до управління освітою взагалі, й вищою освітою зокрема [1–3]. Реформування системи вищої освіти передбачає посилення ролі закладів вищої освіти як регіональних культурно-освітніх центрів. А це є свідченням того, що сучасна освітня політика формується з урахуван-

ням нового соціально орієнтованого регіонального підходу, підсиленого процесами децентралізації [4]. Політика регіоналізації освіти формується в умовах економічної кризи, кризи соціальної сфери, зміни в пріоритетах бюджетної політики, децентралізації та посилення ролі територіальних громад [5].

На нашу думку, регіональна освітня політика повинна бути орієнтована на системний підхід щодо організації і функціонування вищої освіти на місцях. Соціальна місія вищої освіти в областях як адміністративно-територіальних одиницях держави ширша, ніж лише надання освітніх послуг. Фактично університет стає регіонотвірною ланкою, орієнтованою на зміцнення регіону, а отже – і держави. Саме університет є об'єднуючою платформою роботодавців і молоді не тільки з погляду економічної сфери, але й у світоглядному контексті – молодь має бачити перспективи розвитку міста, області, територіальної громади і мати чітке переконання, що цей розвиток буде сталим і перспективним.

Це означає, що в регіонах має бути створена регіональна система освіти, яка є сукупністю елементів, що дають вищу результативність, ніж просто сукупність елементів, що функціонують поодиноці. Така система повинна бути органічною складовою регіональної економіки і мати в собі ефективні ринкові компоненти, державні і приватні структури для здійснення інформаційного обслуговування системи вищої освіти. Спроба реалізувати такі підходи на практиці здійснюється в Черкаському державному технологічному університеті, де з 2017 р. успішно стартував проєкт «Вчись, працюй, живи на Черкащині!».

Для якісного виконання основних освітніх функцій заклади вищої освіти повинні мати доступ до інвестицій та до інформаційних ресурсів даної території так, як це мають всі інші суб'єкти функціонування економічного простору [6]. Незважаючи на те, що всі заклади вищої освіти даного регіону перебувають у стані конкурентної боротьби, кожен із закладів має особливий вплив на ринок праці цього регіону.

Для підвищення ефективності функціонування регіональної освітньої системи необхідне подальше посилення ролі регіональної влади у формуванні і розвитку механізмів функціонування регіонального ринку освітніх послуг. Варто зупинитися на таких основних напрямках удосконалення регіонального управління розвитком системи вищої освіти в області:

- створення регіональної системи безперервної освіти, де осередками мають стати університети;
- запровадження регіонального механізму формування спектра спеціальностей і відповідного регіонального замовлення у вишах, виходячи із завдань місцевої економіки і потреб населення, що мешкає на цій території;
- розробка відповідного до ринкових умов механізму фінансування вищої освіти, тобто вища освіта повинна мати додаткове (домінуюче, економічно виважене тощо) стабільне регіональне фінансування та створення сприятливих умов для освітнього інвестування, а також залучення через ефективний та економічно вигідний механізм фінансових вкладень для розвитку закладів;

- розробка регіональних програм освітнього розвитку і на цій підставі впровадження регіональної структури управління вищою освітою;
- необхідним також є розвиток мережі спеціальностей і спеціалізацій вишів та диверсифікація вищої освіти;
- налагодження і закріплення зв'язків закладів вищої освіти з промисловістю та бізнес-структурами в регіоні.

Впровадження вищезазначених напрямів можливе за умови реалізації адекватної регіональної освітньої політики. Освітня регіональна політика має наступні передумови розвитку.

По-перше, правильний вибір мети розвитку регіональної освіти, що має бути суміжною із виконанням певної соціальної місії. Регіональна освіта повинна спиратися на принципові регіональні переваги, а саме: географічні, соціально-економічні, культурні тощо. Саме ці важелі можуть формувати базис конкурентних умов для розвитку вищої освіти в регіоні в майбутньому.

По-друге, формування послідовної програми дій, що охоплює широке коло проблем і спрямована на забезпечення конкурентних переваг самих регіональних закладів вищої освіти [7].

Регіональна освітня політика має формуватися і реалізовуватися обласними органами влади із залученням до прийняття рішень широкого кола громадськості та, поза сумнівом, самих закладів вищої освіти. Регіональна освітня політика повинна пройти широке громадське обговорення із залученням думки експертів і висвітленням у засобах масової інформації.

В компетенції регіональних органів влади перебуває й стимулювання співробітництва підприємств і вишів через оновлення системи розміщення державного замовлення на підготовку фахівців, проведення науково-дослідних прикладних робіт і розробок, зміцнення контактів закладів освіти.

Підготовка висококваліфікованих спеціалістів з вищою освітою передбачає ефективне співробітництво між вишами і потенційними роботодавцями, створення такої системи освіти, яка б давала можливість поєднувати практичне застосування набутих професійних компетентностей зі зміцненням теоретичної підготовки фахівця.

В сучасному суспільстві, що вже вступає до постінформаційного етапу розвитку, важливою умовою підвищення якості освіти і формування власних конкурентних переваг вишів регіону є розширення доступу до інформації для студентів і науково-педагогічних працівників. Саме тому важливим є створення сприятливих умов для можливостей користування інформацією різного гатунку та будь-якими засобами і формами. Особливо важливими є дані державної статистичної служби. Необхідна активна робота щодо опанування масивами статистики щодо проблем освіти та сфери зайнятості [8].

Регіональні органи влади та місцевого самоврядування мають можливість впливати на умови і рівень попиту на ринку освітніх послуг шляхом утворення освітніх кластерів, де поєднуються всі стейкхолдери освіти. Керівні органи громад і територій можуть виступати основними замовниками освітніх послуг шляхом формування регіонального замовлення на підготовку спеціалістів та замовлення від юридичних осіб.

Ведення державної політики в сфері вищої освіти передбачає наявність певних пріоритетів у розвитку. Так, регіональний підхід до формування освітньої політики видається оптимальною моделлю і використовує принцип утворення кластерів. Відповідно до цієї моделі розвиток вищої освіти в регіонах визначається через розвиток тих галузей економіки регіону, які повинні отримати першочерговий розвиток. Виші, які здійснюють підготовку фахівців для таких галузей, є структуротвірними елементами таких кластерів.

Регіональні університети повинні мати не тільки місцеве фінансування (як державні інвестиції в освіту) для надання освітніх послуг, але й спрямовувати фінансові потоки на науково-дослідні розробки, сприяти використанню міжнародного досвіду [9].

З огляду на здійснювану нині в державі політику укрупнення вишів, постає питання: формувати освітню політику в регіоні на базі власних регіональних закладів чи залучати в регіон філіали провідних навчальних закладів держави і провідних науково-педагогічних працівників з інших закладів? У такий спосіб освітня політика буде сприяти освітнім міграційним процесам і закріпленню власної молоді в межах одного регіону.

Вирішення проблеми формування регіональної освітньої політики буде можливим за умови реалізації таких заходів: розробка законодавчої бази регіональної освіти; створення реальної бази зайнятості населення, формування системи контролю якості освіти; реалізація можливостей для освіти впродовж життя; залучення широкого кола громадськості до проблем вищої освіти, розробка механізмів кредитування для отримання вищої освіти.

-
1. Кремень В. Філософія освіти XXI століття. *Вища освіта*. 2002. С. 9.
  2. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: Указ Президента України від 25.06.2013 р. № 344. URL: www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html
  3. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України; [В. П. Андрущенко, І. Д. Бех, М. І. Бурда та ін.]; за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: Пед. думка, 2011.
  4. Андрущенко В. П., Савельєв В. Л. Освітня політика (огляд порядку денного). Київ: МП Леся, 2010. 368 с.
  5. Аналіз освітньої політики: теорія і практика управління на місцевому рівні: наук. посіб. / авт. кол.: В. Г. Базілюк, Т. Є. Бойченко, Л. М. Забродська [та ін.]; Держ. вищ. навч. заклад «Ун-т менедж. освіти». Київ: Ун-т менеджменту освіти НАПН України. URL: https://lib.iitta.gov.ua/8108/1/%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D0%B7_%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%82%D0%BD_%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D1%82%D0%B8%D0%BA%D0%B8.pdf
  6. Джурицкий А. Н. Реформы образования в современном мире: глобальные и региональные тенденции: монография. Москва, 1995. 348 с.
  7. Дзвінчук Д. Розвиток освітніх систем у XX столітті та нові запити XXI століття. *Вища освіта України*. 2007. № 1. С. 27–35.
  8. Створення та використання передових виробничих технологій на підприємствах України у 2010 році / Держ. служба статистики України. URL: http://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2011/ni/analit/pvt_2010.zip
  9. Knowledge Assessment Methodology / The World Bank. URL: <http://worldbank.org/kam>